

Projekt medfinansierade av

RESENS - Regional utveckling och samhälls-entreprenörskap i Norge-Sverige 2016-2018

1. Projektidé

Förutsättningar till självförsörjning och god social sammanhållning är centralt för en socialt hållbar samhällsutveckling. I syfte att öka kunskapen om hur kommunen kan bidra och stimulera till ökat samhälls-entreprenörskap har kommunen ingått som samarbetspartner i interregprojektet RESENS (Regional utveckling och samhälls-entreprenörskap i Norge-Sverige) mellan åren 2016-2018.

2. Bakgrund

En alltmer omfattande strukturomvandling inom näringsliv och samhälle ställer allt högre krav på möjligheten att förstå och hantera utvecklingsfrågor som ger ett livskraftigt näringsliv. Det handlar bland annat om att stärka nya initiativ, utveckla befintligt, stimulera nya former av företagande samt föra över entreprenörskapets grundidéer till nya sektorer i samhället.

Glest befolkade områden som kan ha långa avstånd till större marknader riskerar inte sällan att hamna i en negativ utvecklingsproblematik. Att skapa utrymme och stödstrukturer för att stärka människors och lokala företags utveckling och engagemang i lokalsamhället kommer att vara en framgångsfaktor i en ökande globalisering av samhället.

I kölvattnet av en snabb urbanisering i samhället har många kommuner och samhällen mött stora utmaningar i att kunna behålla en acceptabel servicenivå för lokalbefolkningen. Flertalet regioner och kommuner har hamnat i en negativ

utvecklingsspiral där traditionella välfärdsmodeller utmanats och många olika initiativ och åtgärder har därför tagits för att möta denna utveckling.

Örnsköldsviks kommun valde att delta i RESENS dels för att det behövdes kunskapspåfyllnad om samhällsentreprenörskap i kommunen dels för att få inspiration till nya arbetssätt för hur kommunen skulle kunna förbättra arbetet med att stimulera till fler samhällsentreprenörer. Kommunledningsförvaltningens tillväxtavdelning har ansvarat för kommunens representation i projektet samt för samordning och genomförande av lokala insatser.

3. Syfte och mål

RESENS-projektet har haft fokus på forskning och utveckling kring drivkrafterna bakom samhällsentreprenörskap, socialt företagande och social innovation. Målet var att skapa ett gränsöverskridande lärande om mekanismerna bakom regional förnyelse samt bidra till utveckling av samhällsentreprenörskap i Trøndelag, Jämtland och Västernorrland.

De specifika målen i RESENS-projektet var att:

1. Identifiera och kartlägga omfattningen av samhällsentreprenörskap och social innovation i regionerna.
2. Utforma rådgivning och testa modeller för samhällsentreprenörskap och social innovation i en gränsregion.
3. Utifrån punkterna 1-2 diskutera hinder och möjligheter samt föreslå åtgärder för att tillvarata den potential som samhällsentreprenörskap och social innovation har för förnyelse- och utvecklingsprocesser i den mittnorsk-svenska gränsregionen.

Örnsköldsviks kommun har fokuserat på följande insatser:

Kunskap

- Delta på kunskapshöjande insatser; studieresor, konferenser, workshops, seminarier.
- Bidra till/arrangera lokala kunskapshöjande insatser (konferenser/workshops/seminarier) som bidrar till att det skapas fler samhällsentreprenörer och sociala företag i Örnsköldsvik.
- Omvärldsbevaka och ta del av andra kommuners arbete med frågan.
- Inventera vilka varianter av samhällsentreprenörskap som finns i Örnsköldsvik.
- Ta reda på nuläget i Örnsköldsviks kommun gällande social upphandling och idéburet partnerskap.

- Följa goda exempel i Örnsköldsvik och ta reda på vad som är nyckeln till framgång inom området.
- Ta reda på tillvägagångssätt för att starta ett socialt företag i Örnsköldsvik.
- Bidra till en enkätundersökning som initierats av Mittuniversitetet.

Styrdokument

- Utredda om kommunens styrdokument behöver revideras för att underlätta och strukturera fortsatt satsning på sociala företag och samhälls-entreprenörskap.

Örnsköldsviksmodell – Jallatrappan

- Bidra till att utveckla en Örnsköldsviksmodell av Jallatrappan (Världsklass).

4. Utmaning

Den utmaning från Örnsköldsviks omvärldsanalys som har främst koppling till projektet är *Öka kreativitet, innovation och entreprenörskap*.

5. Genomförande

RESENS-projektet var ett samarbete mellan universitet, kommuner och privata aktörer i Norge och i Sverige. På lokal nivå har kommunens tillväxtavdelning arbetat tillsammans med RESENS-deltagare, lokala företag och organisationer som bedriver sociala företag och/eller annan form av samhälls-entreprenörskap.

6. Projektets resultat

Under våren 2019 färdigställs RESENS-projektets totala slutrapport. Utifrån Örnsköldsviks kommuns fokus sammanfattas resultatet nedan:

Kunskap

- Deltagit på flera kunskapshöjande insatser; studieresor, konferenser, workshops, seminarier. Dessa aktiviteter har utgått från den senaste forskningen inom samhälls-entreprenörskap som bedrivs av de inom området ledande universiteten i Sverige och i Norge; Mittuniversitetet och Norduniversitet.
- Arrangerat två lokala kunskapshöjande seminarier som kan bidra till att det skapas fler samhälls-entreprenörer och sociala företag i Örnsköldsvik samt att

förutsättningarna för samarbete med kommunen förbättras. Fokus har varit på kunskapshöjning och nätverkande kring samhällsentreprenörskap samt socialt ansvarsfull upphandling. Frågan är lyft om hur kunskaperna bäst kan spridas bland beslutsfattare och tjänstepersoner. För att styrdokument ska leda till konkret verkstad är det viktigt att förankra och sprida information och kunskap internt inom kommunens verksamheter om vilken roll och vilka förutsättningar som exempelvis arbetsintegrerande sociala företag har. De kommunala verksamheter som främst bör få denna kunskap är till exempel nämnder, förvaltningsledningar, tillväxtavdelningen och upphandlingsenheten.

- Omvärldsbevakat och tagit del av andra kommuners arbete för samhällsentreprenörskap och social upphandling och avtal. Östersund och Luleå är goda exempel.
- Inventerat befintligt samhällsentreprenörskap i Örnsköldsvik. Definierat målgrupper och behov samt olika former av samhällsentreprenörskap, ex. arbetsintegrerade sociala företag. Frågan om dagens behov och på vilket sätt kommunen kan främja arbetsintegrerande sociala företag i Örnsköldsvik är lyft. Det ligger i kommunens intresse att alla medborgare, utifrån sin egen förmåga och sitt eget intresse, är delaktiga på arbetsmarknaden. Det bör leda till bättre mående på individnivå, men även till att skatteintäkterna ökar och att kostnaderna för bl.a. försörjningsstöd minskar. De arbetsintegrerade sociala företagen, med sitt fokus på individuell anpassning och delaktighet, utgör en nisch av arbetsmarknaden som är ett viktigt steg för specifika målgrupper, eller som kan innebära en långsiktig anställning för dessa målgrupper. För att arbetet med att främja arbetsintegrerande sociala företag ska bli framgångsrikt krävs en helhetssyn och samsyn där alla aktörer är delaktiga, strävar åt samma håll samt kommunicerar och samverkar väl i frågorna. Det är viktigt att se över vilka målgrupper som kommunen inte redan idag når genom välfärdsförvaltningens arbetsmarknadsenhet. Ett verktyg som står till kommunens förfogande är att under en period tillåta att en person behåller sitt försörjningsstöd samtidigt som personen gör praktik i ett socialt företag då det kan vara ett viktigt steg på vägen till egen försörjning.
- Tagit reda på nuläge gällande social upphandling och idéburet offentligt partnerskap (IOP). Upphandling är ett kraftfullt verktyg för det offentliga vad det gäller möjligheten att ställa olika typer av krav på sina leverantörer. De krav kommunen ställer kan i sin tur på lång sikt leda till ett ökat värdeskapande

som till exempel social hållbarhet. Socialt ansvarsfull offentlig upphandling innefattar att i upphandlingen ta hänsyn till en eller flera av följande aspekter: sysselsättningsmöjligheter, överensstämmelse med sociala rättigheter och arbetstagares rättigheter, social integration, lika möjligheter, utformning som ger tillgänglighet åt alla, beaktande av hållbarhetskriterier, frågor om etisk handel och CSR. Centrala frågor i socialt ansvarsfull upphandling är jämställdhet och inkludering liksom rätten till ett produktivt och självvalt arbete. Andra centrala frågor är de om grundläggande principer och rättigheter på arbetsplatsen och en sysselsättning som ger dräglig inkomst. Kommunen bör även utveckla arbetet med IOP, som är ett koncept för samhällsutveckling och som handlar om att skapa ett vinna-vinna förhållande mellan aktörerna.

- Följt de goda exemplen i Örnsköldsvik och påbörjat att ta reda på vad som är nyckeln till framgång inom området.
- Tagit reda på tillvägagångssätt för att starta ett socialt företag i Örnsköldsvik. Även frågan om hur samhället kan utveckla stödstrukturer är lyft. Det finns idag flera olika typer av stöd för att starta ett socialt företag. Några förslag har tagits fram utifrån projektet som kommer att behandlas i samband med arbetet med kommunens näringslivspolicy.
- Bidragit till enkätundersökningen som initierats av Mittuniversitetet.

Styrdokument

- Utrett om kommunens styrdokument behöver revideras för att underlätta och strukturera fortsatt satsning på samhälls-entreprenörskap. Ledningen har för avsikt att i kommande revidering av näringslivspolicyn/-strategin införliva begreppet social ekonomi där samhälls-entreprenörskap ingår.

Örnsköldsviksmodell – Jallatrappan

- Bidragit till att utveckla en Örnsköldsviksmodell av Jallatrappan (Världsklass).
Se särskild Världsklassrapport för Vallatrappan.

Övrigt som diskuterats och framkommit i RESENS-arbetet:

- Finska romer/kaliromers utanförskap - idé om att de skulle kunna få hjälp att starta företag som syr traditionella dräkter.
- Arbete i exempelvis tvättverksamhet för personer med stöd utifrån LSS. Personalkooperativ, liknande Victoriabageriet med kommunavtal. Behövs en tvättstuga.
- Landsbygdsprojekten är viktiga. I Leader-projektet skapas det växtplatser/mötesplatsen där fler sociala företag kan starta och växa och där det kan öppnas upp för praktikplatser osv.

7. Ekonomi

I RESENS-projektets slutrapport, som färdigställs av Mittuniversitetet våren 2019, kommer det ekonomiska resultatet att beskrivas. Hälften av Örnsköldsviks kommuns finansiering har bestått av den arbetstid som tillväxtavdelningen lagt på projektet. Den andra hälften har Världsklass bidragit till. Nedan beskrivs RESENS-projektets finansieringsplan samt total budget från projektstart.

Finansieringsplan Norsk sida (EURO)				
	2016	2017	2018	Hela perioden
IRmidler	105 175	105 175	105 175	315 525
HiNT	25 000	25 000	25 000	75 000
Kompetansesenter for brukererfaring og tjensteutvikling (KBT)	25 000	25 000	25 000	75 000
Leiv Eiriksson Nyskaping AS (LEN)	6 250	6 250	6 250	18 750
Fosen Regionråd/Rissa kommune	31 250	31 250	31 250	93 750
Høylandet kommune	6 250	6 250	6 250	18 750
Flyndra AS/Inderøy kommune	6 250	6 250	6 250	18 750
Nasjonsparken Næringshage (Rennebu/Oppdal kommune/Kvikne utvikling)	12 500	12 500	12 500	37 500
Nord-Trøndelag Fylkeskommune	12 500	12 500	12 500	37 500
Sum Norsk side	230 175	230 175	230 175	690 525
Finansieringsplan Svensk sida (EURO)				
	2016	2017	2018	Hela perioden
Interreg Sverige-Norge	195 324	195 325	195 325	585 974
MIUN	72 851	72 851	72 851	218553
Cooperation Jämtland	21 116	21 116	21 116	63 348
Cooperation Västernorrland	22 172	22 172	22 172	66 516
Örnsköldsviks kommun	10 558	10 558	10 558	31 674
Östersunds kommun	10 558	10 558	10 558	31 674
Åkroken Science Park	5 279	5 279	5 279	15 837
20 företag	52 791	52 791	52 791	158373
Summa Svensk sida	390 649	390 650	390 650	1 171 949

8. Erfarenheter

Behovet av samhälls-entreprenörskap ökar generellt sett, men främst på landsbygden/glesbygden. Urbanisering, samhällsförändringar liksom ökade krav och näringslivets fokus på socialt ansvarstagande är faktorer som spelar in.

Generell begreppsförvirring har utvecklats till det bättre. Kunskap om skillnader mellan olika typer av samhälls-entreprenörskap, om befintligt samhälls-entreprenörskap i kommunen samt kunskap om hur kommunens kan stimulera utvecklingen inom området har ökat. För att styrdokument ska leda till konkret verkstad är det viktigt att förankra och sprida information och kunskap internt inom kommunens verksamheter om vilken roll och vilka förutsättningar som exempelvis arbetsintegrerande sociala företag har.

Det finns idag en insikt om att kommunen och andra samhällsaktörer redan idag arbetar för att stimulera samhälls-entreprenörskap, men begreppet används inte i någon stor utsträckning. Begreppet samhälls-entreprenörskap bör användas mer, särskilt i landsbygdsutveckling, för att vidga möjligheter till nätverkande och erfarenhetsutbyten. För Örnsköldsviks del kan konkreta kopplingar från RESENS-projektets syfte och mål göras till det lokala utvecklingsarbetet Bygd och stad i balans.

Det är viktigt att se över vilka målgrupper som kommunen inte idag når genom välfärdsförvaltningens arbetsmarknadsenhet. Ett verktyg som står till kommunens förfogande är att under en period tillåta att en person behåller sitt försörjningsstöd samtidigt som personen gör praktik i ett socialt företag som ett viktigt steg på vägen till egen försörjning.

Upphandling är ett kraftfullt verktyg för det offentliga vad det gäller möjligheten att ställa olika typer av krav på sina leverantörer. Centrala frågor i socialt ansvarsfull upphandling är jämställdhet och inkludering liksom rätten till ett produktivt och självvalt arbete. Kommunen bör även utveckla arbetet med Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP), som är ett koncept för samhällsutveckling och som handlar om att skapa ett vinna-vinna förhållande mellan aktörerna.

Kommunen bör säkerställa att de som ger råd kring företagande också kan ge råd om socialt företagande. Kommunen kan erbjuda/medfinansiera rådgivningstjänst för företagande innefattande arbetsintegrerande sociala företag. Genom detta upprättar kommunen en stödstruktur för att täcka upp behovet av kunskap i frågor som bland annat rör arbetsrätt, arbetsmiljö, miljö, ekonomi och juridik.